

SINTEF

HMS i små bedrifter i BA

Foreløpige funn fra prosjekt på oppdrag for
IA, Bransjeprogram for Bygg og Anlegg

SIBA-seminar 8. juni 2023

Stig Winge og Stine Skaufel Kilskar, SINTEF

SINTEF

Agenda

- Innledning – bakgrunn for oppdraget
- Data og metode
- Foreløpige resultater og diskusjon
- Veien videre

SINTEF

Innledning – bakgrunn for oppdraget

- Bransjeprogrammet *Inkluderende Arbeidsliv, Bransjeprogram for Bygg og Anlegg* har som mål "reduert sykefravær i og frafall fra næringen gjennom å styrke HMS-arbeidet i bedriftene".¹
- Bakgrunnen for dette prosjektet var behovet for kunnskap for å vurdere de små bedriftene sin HMS-tilstand (utfordringer og behov når det gjelder eksponeringer, helseplager, sykefravær, sikkerhet med mer).
- Behov for å belyse følgende spørsmål:
  1. Skiller de små bedriftene seg fra de større bedrifter når det gjelder sykefravær, helseplager, arbeidsmiljø, sikkerhet, osv.?
  2. Hvilke spesifikke utfordringer har de små bedriftene, og som bør prioriteres i det forebyggende arbeidet?
  3. Er det grunner for at små bedrifter bør prioriteres framover i IA-arbeidet? Og hvis ja, hvorfor?

(1) Aaneland, K., 2022. Inkluderende Arbeidsliv - bransjeprogram for bygg- og anlegg. HMS konferansen, SFS BA, EBA, 2. - 3. november 2022, Lillestrøm.

SINTEF

Data og metode

- Sykefraværsstatistikk (SSB og NAV)
- Skadestatistikk (SSB, Arbeidstilsynet)
- Statistikk om eksponeringer og helseutfall (STAMI)
- Datainnsamling hos 4-5 store entreprenører på skadetall/dødsfall fordelt på egne ansatte og innleide.
- Intervjuer med små bedrifter om deres erfaringer.
- Mulig datainnsamling fra aktører i næringen (f.eks. BNL, MEF, EBA, SFS BA, SIBA-forum, RVO, Arbeidstilsynet m.fl.)
- Nasjonal og internasjonal forskning

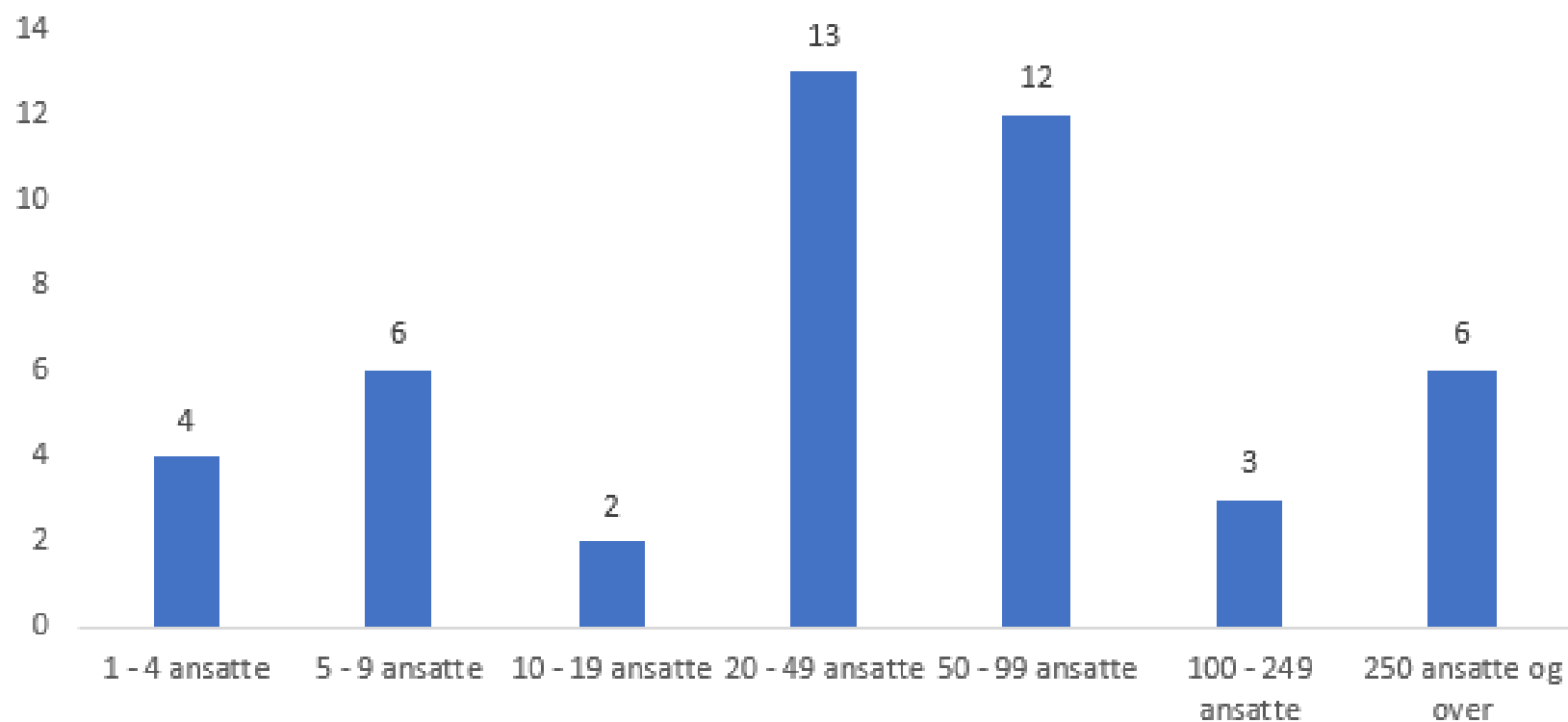

SINTEF

Foreløpige resultater

Arbeidsskadedødsfall 2016-2022 (Arbeidstilsynet)

SINTEF

Utvalgte indikatorer på eksponering og helseutfall (LKU, 2019/STAMI)

Indikator	under 10	10-49	50+
Jobbkrav forstyrrer privatlivet	18	10	10
Nedbemanning	4	15	20
Omorganisering	4	16	20
Tunge løft > 20 kg	51	40	34
Tungt fysisk arbeid	40	30	30
Stående arbeid	39	32	27
Hudkontakt med kjemikalier (samlemål)	45	38	35
Arbeidsrelaterte armsmerter	23	15	10
Arbeidsrelaterte nakke-/skuld smerter	34	20	19
Arbeidsrelaterte muskel-/skjelettsmerter samlet	51	42	36
Arbeidsrelaterte psykiske plager samlet	9	11	9
Opplevd skaderisiko	31	30	27
Arbeidsrelatert sykefravær	6	6	6
Regner med å stå i jobb til pensjonsalder	23	15	13

SINTEF

LKU-tall oppsummert (STAMI)

Overordnet sett kan det se ut til at små bedrifter i BA;

- har litt bedre psykososialt arbeidsmiljø
- er mer utsatt for mekaniske, fysiske og kjemiske eksponeringer
- er mer utsatt for arbeidsrelaterte helseplager

SINTEF

Hovedpunkter fra intervju med små bedrifter

- Hvordan er det å være en liten bedrift i BA?
  - utfordringer?
  - Fordeler?
- Hvordan er det å være liten (UE) i store prosjekter?
  - Spesielle utfordringer?
  - Oppfølging fra hovedentreprenør og byggherre?
  - Hva kan gjøres for å bedre situasjonen for små bedrifter?

SINTEF

Hovedpunkter fra intervju med små bedrifter:

Liten bedrift i BA - utfordringer

- Få personer i administrative stillinger
  - HMS ofte en delstilling/-ansvar
- Mindre ressurser til HMS
  - Vanskelig når man blir lagt under samme regime som store aktører
  - Vanskelig å vite hvordan man kan tilpasse krav til egen bedrift, men fremdeles gjøre nok
- At "alle kjenner alle" kan slå tilbake
  - Ikke alltid like lett å ta upopulære beslutninger
- Ofte større spekter i type prosjekter
  - Stort spenn i kunder - ikke alltid like enkelt å forholde seg til privatkunder, enklere med profesjonell kundeaktør da "begge partene kjenner spillereglene"
  - Problematisk med naboer som klager – psykisk belastning for flere

→ Implikasjoner for både arbeidsmiljø og sikkerhet

SINTEF

Hovedpunkter fra intervju med små bedrifter:

Liten bedrift i BA - fordeler

- Kortere kommunikasjonsveier mellom "de ute" og "de inne"
    - F.eks. "hot-line" til HMS-leder
  - Kjenner hverandre godt – blir som en liten familie
    - Kjenner bedre til personlige forhold – lettere å fange opp og å følge opp
    - Ansatte kjenner og ønsker å gjøre daglig leder stolt
  - Muliggjør individuelle tilpasninger
    - Tilpasning av opplæring, kommunikasjonskanaler og mengde informasjon
    - Valg av arbeidstøy m.m.
  - Ansvarsfordeling
    - Med færre ledere ute på plassen – avgjørelser tas av f.eks. maskinfører eller rørlegger
  - Kapasitet til å følge opp
- Implikasjoner for både arbeidsmiljø og sikkerhet

SINTEF

Hovedpunkter fra intervju med små bedrifter:

Liten i store prosjekter – spesielle utfordringer

- På større anlegg med mange involverte kan man oppleve liten forståelse for hva de små UE-ene driver med.
  - Stilles krav uten å vite hva de stiller krav til.
  - For standardiserte krav og rutiner kan kollidere med arbeidet og systemet til de små bedriftene. Krav må tilpasses det faktiske arbeidet.
  - Uvitenhet for de små bedriftenes arbeid fører til at ting tar mer tid
- Ofte mer opptatt av framdrift enn HMS
  - Mange UE-er – mange kulturer, mer opptatt av å få jobben gjort, lite kultur for å ta tak i andres ansatte dersom en ser brudd på HMS-regler.
- Ofte overlatt til seg selv, men blir offer for tilsyn ettersom det er de som er tilstede på anlegget.
  - Ofte tilsyn som faller på UE siden HE ikke alltid er tilstede på byggeplassen.

SINTEF

Hovedpunkter fra intervju med små bedrifter:

Liten i store prosjekter – oppfølging

- Oppfølging hovedentreprenør (HE)
  - Av og til mer tungvint når det er store og tunge entreprenører som styrer skuta. Blir mindre effektivt, men forståelig at det blir sånn med mange UE-er som driver forskjellig type arbeid.
  - Selvfølgelig forskjell mellom ulike HE-er
  - Noen følger strengt opp med vernerunder, oppstartsmøter og byggemøter som alle får delta på og blir derfor fulgt godt opp underveis i prosjektet, mens andre overlates mer til seg selv og det forventes at de har ting på stell så lenge de signerer papirer for HMS i starten av prosjektet.
  - Har sett forskjell på offentlig versus private HE. Kommunen har god tid, gjør alt mht. sikkerhet, mens noen private aktører vil gjøre det raskest og billigst mulig. Kan gå på bekostning av sikkerhet.
- Oppfølging byggherre
  - Blir ofte litt langt unna, ser sjeldent til byggherre.
  - Ikke alltid byggherre er klar over eget ansvar. Der de små bedriftene mister jobber har de sett at det fuskes med HMS i ettertid. Byggherre fremstår ofte konkurransedrivende, og det skottes på HMS for å tjene penger helt til de blir tatt eller noe galt skjer.
  - Andre opplever godt forhold til byggherre og at de virker profesjonelle i forhold til HMS i kontraktskriving og anbudsprosesser.

SINTEF

Hovedpunkter fra intervju med små bedrifter:

Liten i store prosjekter – hva kan gjøres?

- Tidlig inkludering av UE
  - Gjensidig forståelse av hverandres arbeidsoppgaver og mulige sikkerhetsrisikoer
  - Oppstartsmøter, byggemøter, vernerunder – man legger merke til forskjellige ting, og de ansatte har ofte et tryggere forhold til sin nærmeste leder.
  - Skape kultur for å si ifra dersom en oppdager sikkerhetsbrudd eller andre utfordringer
- Mer lettvinde standardiserte systemer
  - Små bedrifter med få ressurser og liten økonomi har ikke tid til å sette seg inn i side opp og side ned med HMS og sikkerhetsrutiner og krav.
  - Enkle, kortfattede systemer/protokoller vil gjøre det mer tilgjengelig og gjennomførbart for de små bedriftene
- Sikkerhetskurs kontra risikovurdering
  - De små bedriftene driver ofte med mindre farlig arbeid, og mye likt arbeid. Et forslag er derfor standardiserte kurs, i stedet for å måtte gjennomføre risikovurderinger for hvert oppdrag. Det kan ikke være samme krav for store og små bedrifter.

SINTEF

Foreløpig oppsummering

Spørsmål fra innledningen/prosjektbeskrivelsen:

1. Skiller de små bedriftene seg fra de større bedrifter når det gjelder sykefravær, helseplager, arbeidsmiljø, sikkerhet, osv.?
2. Hvilke spesifikke utfordringer har de små bedriftene, og som bør prioriteres i det forebyggende arbeidet?
3. Er det grunner for at små bedrifter bør prioriteres framover i IA-arbeidet? Og hvis ja, hvorfor?

SINTEF

Veien videre

- Videre planlagt datainnsamling
  - Tabeller fra SSB med tall for næringsgruppen Bygge- og anleggsvirksomhet
    - Rapporterte arbeidsulykker (per 1 000 ansatte) etter bedriftsstørrelse
    - Sykefravær (prosent) etter bedriftsstørrelse
  - Flere intervju med små bedrifter
    - Hittil 7 intervjuer gjennomført. Tar sikte på minimum 10 totalt (gjerne flere).
  - Mulig intervju med flere store entreprenører
- Videre analyse av funn
- Prosjektrapport ferdigstilles innen midten av juli

SINTEF

Spørsmål?

Teknologi for et bedre samfunn